

Kako su nekoć izgledala pakiranja kulturnih zagrebačkih proizvoda?

Izložba "Zagrebačka ambalaža" traje od 1. do 6. rujna 2020., u sklopu Zagreb Design Weeka u Tehničkome muzeju Nikole Tesle / Hala V

Povijesna izložba "Zagrebačka ambalaža" iz Zbirke Bulaić otkriva danas nezamislivu snagu zagrebačke industrije. Većina tvrtki nastala je u Austro-Ugarskoj. Od Arka i Bizjaka do Penkale i Uniona, danas zaboravljene tvrtke i dizajneri stvorili su vizualne identitete i ambalažu koji predstavljaju vrijednu baštinu hrvatskog i svjetskog dizajna. Većina izložaka proizvod je industrije alkoholnih pića i konditnih proizvoda. Nastala je u razdoblju između dva svjetska rata. Kustosica izložbe je Maja Arčabić.

Prije stoljeća i pol, u Kraljevini Hrvatskoj, 1862. osnovana je tvornica likera i vina u Vlaškoj ulici gdje se donedavno nalazio Badel 1862. Njen današnji i ponosni nasljednik, što pokazuje godinom u nazivu. Već 1863. tvrtku kupuje Zagrepčanin Franjo Pokorny i ostavlja najveći trag, dajući joj svoje ime — Kraljevska povlaštena zagrebačka dionička tvornica likera Franjo Pokorny. 1879. prodaje tvrtku dalje, ali ona nastavlja djelovati pod istim imenom do 1950. Tvrtka Pokorny vrhunac doživljava do početka drugog svjetskog rata. Samo desetak godina nakon osnutka, hrvatski kralj Franjo Josip odlikovao je Franju Pokornya za gospodarski uspjeh, do 1908. tvrtka je osvojila 60 nagrada za kvalitetu i izvozila diljem svijeta. Jedan od kupaca bio je i francuski car Napoleon III. Odličan logo dizajnirao je Pavle Gavranić, jedan od najboljih hrvatskih dizajnera prve polovice XX. stoljeća. Bit će izložena duhovita bocu za liker u obliku knjige. Praktična je za prikrivanje sklonosti alkoholu, kamufliranjem boce na polici s knjigama. Proizvedena je oko 1935. od ocakljene kamenine. Plava je za liker od kimla, a crvena za liker od vanilije.

Na izložbi se našlo i nekoliko kutija za nakit Slavoljuba Bulvana, jednog od najboljih zagrebačkih zlatara. Njegov najpoznatiji rad je Gradonačelnički lanac nastao po dizajnu Hermanna Bolléa. Lanac se ne koristi od 1945. i danas se nalazi u Muzeju grada Zagreba. Zagrebački trgovci Slavko Deutsch i Julije König 1902. osnivaju Union, zanatsku radionicu za proizvodnju slatkiša i deserta od čokolade. U Trojednoj Kraljevini Dalmaciji, Hrvatskoj i Slavoniji i posao brzo raste i već 1911. podižu novu zgradu u današnjoj Branimirovoj 21. Union je poznat po investiranju u dizajn, tako je uzorak za Union dizajnirao je Atelier Tri! (Vladimir Miroslavljević, te braća Zvonimir i

Božidar Kocmut), najvažnija hrvatska reklamna agencija 1930-ih.

Vilim Bizjak 1923. osniva tvrtku Bizjak u Rogaškoj Slatini, a 1928. tvrtku seli u Zagreb i pokreće tvornicu u Savskoj cesti 32 gdje zapošljava do 300 radnika. 1950. Union, Bizjak i Grič objedinjene su i postaju, koji danas s ponosom ističe 1911. kao godinu osnutka. Hrvatski fašistički režim za vrijeme Drugog svjetskog rata oduzima tvrtke Židovima, a komunistički, nakon rata, svima. Predratne su tvrtke objedinjene, ali potrošači to nisu prihvaćali. Primjerice, Union je u SAD-u bio prepoznatljivo ime i američki kupci nisu prihvaćali proizvode pod novim imenom Josip Kraš. Zato su jedno vrijeme proizvodi paralelno nosili oba brenda.

Nakon Drugog svjetskog rata, Hrvatska je potpala pod Istočni blok i vladala je nestašica svega, pa tako i ambalaže. Zagrebačka Mega proizvela je sigurnosne igle, ali nije imala vlastitu ambalažu. Upotrijebila je kutije za šibice osječke tvornice Drava. Nije nam poznat točan proces iza tog postupka, ali rebranding koji su pritom napravili začudno nam je blizak. Postmoderna i No Logo stilu ovdje su lako prepoznatljivi. Mega je zalijepila prazan papir preko imena Drava. Za razliku od Drave koja koristi boje i uzorak na prednjoj strani, Mega ima jednoboju, minimalističku, informativnu etiketu na bočnoj stranici.

U Zbirci Bulaić nalazi se metalna kutijica s tipografskim logom Braco. Ne zna se ništa o brendu i proizvodu, pa se pozivaju čitatelji da pomognu. Ako imate bilo kakvu informaciju, javite se na info@zagrebdesignweek.com.